

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

19. Richardus de Sancto victore.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

CAPVT XIX.

Richardus de Sancto Victore.

ÆTATE, doctrina, & amicitia sancto Bernardo conjunctissimus fuit Richardus de Sancto Victore, celebris ingenij acumine, & sanctitate. Hic divi Bernardi & Augustini sententiam luculentissimè & multis modis expressit. Nam primo apertissimè & inculcatissimè docet, in hoc sitam esse arbitrij libertatem, quod nulla vi aut potestate cogi potest, adeoque in hoc ipso Dei similitudinem gerere: *Vultis, inquit, & materiam similitudinem in ipsa perspicere, & quomodo eius imagine impressa sit, evidenter agnoscere? Deus superiorum non habet, nec habere potest; & liberum arbitrium dominium non patitur nec pati potest; quia violentiam inferre ei nec creatorem decet, nec creatura potest. Totus infernus, totus mundus, totus denique militia caelestis exercitus in unum concurrat, in hoc unum conuertet, unus ex libero arbitrio consensus in quatuordecimque re invito extorqueri non valet. Et in progressu tractatus istius uberius: Sed si diligenter attendimus, puto quod inuenimus hominem non modo libertate non carere, sed magnam imo summam libertatem possidere. Primum siquidem libertatis gradus est, nulli coactioni subiaceri. Secundus autem nulli subijci debere. (nempe peccato.) Tertius vero & ipse summus, nulli potius subijci posse, hoc est, ut Augustinus loqui solet, peccare non posse. Quomodo ergo arbitrium hominis vere imo summe liberum non est, quod sua libertate nulla vi, nulla potestate privari potest? Nam hoc nec creatura valet, nec creatorem decet. Sed quomodo vel creator hoc potest, qui nihil quod non decet facere potest? Si igitur nulla violentia arbitrium potest sua privari libertate, constat illud summam libertatem habere. Et paucis interpolitis adhuc subiungit: Sed sicut est mirandum arbitrij libertas ab alio cogi non posse; sic miseranda prorsus infirmitas in seipso ad omne bonum torpere. Unde in alio eiusdem libri loco, est illa eius definitiva sententia: Illud in potestate est, quod pro arbitrio voluntatis fieri vel praetermitti potest. ILLUD IN POTESTATE HABEMVS, AD QVOD ALIENA VIOLENTIA COGI NON POSSVMVS.*

Hinc prorsus consentaneè eidem illi libertati, tradit libertatem arbitrij esse penitus immutabilem, nec in bonis augeri, nec in malis minui; sed in omnibus parem persistere: Sic enim loquitur in ipso limine: *Quid quæso in homine sublimius, quid dignius inueniri potest quam illud in quo ad imaginem Dei creatus? Habet sane liberum arbitrij imaginem non solum aternitatis, sed & diuina Maiestatis. Quantum putamus in hoc incommutabili aternitati pro ceteris omnibus liberum arbitrium vicinius accedat, eiusque in se imaginem expressius gerit; quod nulla unquam culpa, nulla demum miseria non dicam destrui, sed nec minui poterit. Et iterum paucis capitibus post: Potestatem itaque promerendi peccando amittere potuit, libertatem vero arbitrij, sicut nunquam non habuit, sic*

nunquam non habebit, quia nunquam, ut superius iam dictum est, qualicumque peccato vel pena amitti vel minui poterit. Et rursum: Hac itaque arbitrij libertas nec in bonis maior, nec in malis est minor quæ nec per peccatum minuitur, nec per meritum augetur.

Quia vero multos in intelligenda creati arbitrij libertate turbare solet, quod fide edocti, nos per peccatum boni volendi potestatem perdidisse sciunt, libertatem præclare cum ista infirmitate conciliat. In quo labore crebrò inculcat, ideo humanum arbitrium esse liberum, quia coactionis expertus, & omni violentia indomitum: Sed quomodo, inquit, conueniunt tanta libertas cum tanta infirmitate, vel tanta infirmitas cum tanta libertate? Profecto aliud est esse liberum, aliud est esse robustum. Et liber & infirmus esse potest, sicut è contra, & sanus & servus esse potest. Qui sanus & robustus est, multa & magna facere potest. Sed qui liber est ad aliquid cogi nisi iniuste non potest. Non autem arbitrium hominis idcirco liberum dicimus, quia proprium habeat bonum vel malum facere, sed quia liberum habet (id est, non cogitur) bono vel malo non consentire. Possit quidem facere malum est infirmitatis, posse facere bonum est potestatis, neutrum autem libertatis. Libertatis vero est quod consensus eius extorqueri vel cohiberi non potest. Quod supra dixit, invito extorqueri non potest. Potest enim consentire, vel non consentire aspirationi diuinae, similiter & suggestioni diabolicae. Verumque quidem ex potestate, neutrum oportet ex necessitate. Et qua quæso necessitate? Libertatis est quædam aliquid volendum cogi non potest: privatio autem potestatis, quod ad aliquid boni faciendum sufficiens non est. Et istud omnino sibi velle Richardum, convincit id quod inferius eandem sententiam illustrans repetendo subiicit: Amisit itaque potestatem primus homo, non autem libertatem. Nam bonum posse est vere posse: sicut cogi non posse, est vere liberum esse. Si enim ad bonum seu ad malum ab alio cogi posset, iam omnino liber non esset; & si bonum facere vel malum declinare posset, non solum liber, sed & potens esset. Nihil manifestius dici posset à Richardo, quo libertatem arbitrij in illa impatente coactionis potestate constituerit. Notissimum est enim, liberum arbitrium demonum ad malum esse obduratum, & beatorum Angelorum atque hominum ad bonum determinatum, sed utrumque citra coactionis necessitatem. Notum etiam huiusmodi determinationis immunitatem in bonis & malis augeri ac minui, prout plus minusve gratiæ eriguntur aut deferuntur. Deus enim inclinatur efficacissime corda nostra in testimonia sua, sicut pondus violentissimæ consuetudinis in peccatum; cum tamen Richardus ibidem dicat, quod sepius alijs verbis dixerat: Manet itaque infirmitas cum libertate, & libertas cum infirmitate, in tantum ut neutra præ-

judicet

judicet

Cap. 23.

Ibid. c. 12.

Cap. 15.

Cap. 31.

Cap. 20.

Cap. 22.

lib. 1. c. 22.

lib. 1. c. 22.

lib. 1. c. 33.

Cap. 3.

Cap. 13.

judicet alteri, nec infirmitas libertati, nec libertas infirmitati: quia nec infirmitas minuit libertatem, nec libertas auferit infirmitatem. Ecce nec minui quidem in ullo sentit arbitrij libertatem, per quamcumque peccati vel consuetudinis infirmitatem. Quod usque adeo verum esse censet, ut si vel tantillum diminueretur, arbitrium non amplius dici posset liberum. Constat itaque, adijcit, quia dominus arbitrium liberum dici non possit, si vel ex parte libertatem amisit. Quae sane de libertate coactionis sunt verissima; ac de illa sola sibi sermonem esse statim docet, dum tantum sentit abesse ut homo libertatem amiserit, ut potius adhuc possideat suam, & eius primum gradum ponit nulli coactioni subiacere, ut ex ejus verbis supra citatis liquet.

Sed in alio quodam opere quod de interioris hominis eruditione scripsit, adhuc evidentius, si evidentius dici potest, eandem arbitrij libertatem in coactionis immunitate constitutam esse, ac differentiam inter libertatem & potestatem trahit. Cum enim praemisisset, potestatem liberi arbitrij, videlicet ad bonum, non aliud esse nisi gratiam, tantumque non habere potentiam quantum gratia, & illa perunt simul perire & potentiam, statim adijcit: Patet itaque ex his quod aliud est arbitrij potestas, atque aliud est arbitrij libertas. Aliud est enim magna posse, atque aliud est liberum esse. Et liber & infirmus esse potes, sicut e contrario & sanus & servus esse potes. Si sanus & robustus es, & multa & magna facere potes: Verum tamen si liber es, ad nihil cogi potes, vel debes. Et si amittis sanitatem, amittis pretium potestatem, non tamen & libertatem. Potestatis itaque est quod bonum facere possumus, quamdiu id facere valeamus; libertatis autem, quod ad nullum seu bonum seu malum invitus cogi possumus. Quare multi in definitione liberi arbitrij errant, qui inter potestatem & libertatem distinguere ignorant vel disti-

Lib. de erud.
interioris
hom. c. 30.

a. parte
dist. 25.

mulant. Vide tamen quid intersit, cum potestatem homo saepe amittat, libertatem vero nunquam amittere possit. Item nemo ad omnia bona accipit potestatem: sed omnis homo ad omnia bona vel mala accipit libertatem. Nam uti dictum est ad nullum bonum vel malum INVITUS COGI POTEST.

Quibus principijs congruentissime Richardus non alter nostri consensus libertatem explicuit, quam quod sit spontaneus & voluntarius. Illud quippe spontaneum & voluntarium intelligit, quod à sancto Damasceno supra definitum fuit, hoc est, quod ex voluntate rationali cum finis & omnium circumstantiarum plena cognitione fluit: Quid est, erit sub te (appetitus) nisi sub arbitrio tuo? Eo quod quivis appetitus in alium non prodeat sine nutu spontaneo & voluntario. Et rursum: Nihil tamen horum omnium (scilicet appetituum) ad conatus sui exitum effectum, nisi ad liberi arbitrij nutum, voluntariumque consensum. Principatur itaque omnibus liberi arbitrij ultionem consensus.

Ex istis lineamentis facile est agnoscere Richardum in omnibus usque adeo consentite Bernardo & Hugoni, ut sententiam eorum subinde ad ipsa usque verba exprimere videatur; & quamvis strictius quam Bernardus, omnia tamen ejus doctrinae capita, quaedam apertius, alia latentius velut in principijs comprehenderit. Nam & istas tres species libertatis, à necessitate, à peccato, & à miseria, quam Bernardus & Hugo tanquam discipuli Augustini, expressis verbis tradidero, ipse alijs significandi modis designavit, dum primam vocat à coactione; alteram à subiectione, tertiam à possibilitate subiectionis, sicut paulo ante allegavimus. Ex his igitur auctoribus hausit Magister sententiarum illam divisionem triplicis libertatis, à necessitate, à peccato, & à miseria, quam omnes antiqui Commentatores ejus celeberrimam reddiderunt.

C A P V T X X.

Magister Sententiarum

POST sanctum Bernardum & amicos ejus duos Hugonem & Richardum, Primus occurrit Magister sententiarum, qui & istos & Augustinum accuratè secutus est, nec aliter nomen istud necessitatis accepit, quam sicut tunc temporis & multis ante seculis communiter usurpabatur. Apertissime quippe docet liberum arbitrium dici liberum, quia necessitatis, hoc est, coactionis immune est: Si diligenter, inquit, inspicatur, liberum videtur dici arbitrium, quia sine coactione & necessitate valet appetere vel eligere, quod ex ratione decreverit. Nequis vero scriptorum recentiorum falleretur, qui necessitatis nomen longè aliter quam ipse accipere solent, omnem ambiguitatis nebulam abstergit, id quod explicando subiicit: A necessitate & ante peccatum & post, aequè liberum est arbitrium. Ecce verba sancti Bernardi: Sicut enim tunc cogi non po-

terat ita nec modo. Et rursum idem repetendo inculcans: Ideoque voluntas merito apud Deum iudicatur, quae semper à necessitate libera est, & nunquam cogi potest. Nam de necessitate coactionis loqui Magistrum in illa divisione, unanimes est omnium veterum Scriptorum & Commentatorum ejus sententia, ne uno quidem, quod sciam, dissentiente; Alexandri Halensis, Alberti Magni, Sanctorum Thomae Bonaventurae, Guilielmi Antissiodorensis & Parisiensis, Aegidij Romani, Richardi de media villa, Durandi & ceterorum ingenti numero. Quo fit ut non sine stupore eam hic legerim nonnullos recentiores, qui ut libertatem à necessitate sicut ipsi eam intelligunt, libero arbitrio adversus Calvinum vendicent, Bernardum, Hugonem, & Magistrum Sententiarum pro se stare suspicari & proferre auli sunt. Non est opus armis tam adulterinis, ut Calvi-